

EKSOTIČNE GORE NAŠEGA JUGA

IGOR DAKSKOBLER

Pravzaprav bi moral začeti z Edom Torkarjem in njegovimi potopisi o bosenskih, črnogorskih in makedonskih planinah, ki sem jih prebiral v Planinskem vestniku in v njegovih knjigah ali jih celo poslušal kot nedeljske reportaže na radiu. Marsičesa spomin ni ohranil, ostal pa je vtis divjine, nepokvarjene narave in z njo tesno povezanih pastirjev, dah drugačnosti in mikavnosti. Globoko zakoreninjena navezanost na Julijske Alpe, v katerih mi Miheličev vodniček odkriva vedno nove, še neosvojene vrhove, pa tudi mondeni Zahod z Dolomiti, Centralnimi Alpami, pravljico urejeno krajino in visokimi, v večni sneg ujetimi vrhovi dolgo nista dopustila, da bi sluteno postalo tudi doživeto. Pa vendar, ko se voziš skozi do potankosti urejeno in čisto Švico, se ti lahko dogodi, da ti red in urejenost začenjata presedati in ko se komaj upaš ustaviti v obpotni gostilni, da bi si ovlažil posušene ustnice, v strahu, da ti bo vljudni birt pobral ves devizni prihranek, ni več daleč od misli, da bi bilo dobro planinski korak usmeriti tudi kam drugam.

Pred leti je bil to Durmitor, biser, ujet med Pivo in Taro, ki bo s svojimi prelepimi gozdovi, jezeri, planinskimi tratami, vsakemu dostopnimi vrhovi in s svojo poslatico-kanjonom Tare najbrž kaj kmalu izgubil svojo nedolžnost in prvinost, skoraj meniško zamaknjenost pastirjev v tišini med vročim soncem in cvetočimi livadami pa bodo vedno pogostejše motile vesele, razigrane, upajmo, da ne tudi razgrajajoče skupine planincev. Takšen, kot je, te mora prevzeti, njegov mir in njegova prostranstva pa te prepričajo, da čas teče lahko tudi drugače, kot ga uravnavajo naše, v vedno nove cilje in porabništvo usmerjene ure. Ko se z njegovih vrhov oziraš proti severu ali proti jugu, povsod slutiš podobna prostranstva in podobne vrhove in če srce ni ostalo hladno, zagotovo skleneš, da se še vrneš.

Letos smo se namenili še dlje proti jugu. Potovali smo bližajočemu se enaindvajsetemu stoletju primerno, prav nič v slogu Eda Torkarja — s težkim nahrbtnikom, dolgimi, utrujajočimi vožnjami z vlakom in avtobusom, vročimi, včasih mučnimi pristopi. Tako smo se izognili marsikateri nevspečnosti in zamudi, hkrati pa smo bili prikrajšani za neposrednejši stik s krajino in v njej živečimi ljudmi.

Gotovo drži, da je gore treba spoznavati celostno, od vznožja do vrha, z vso živo in neživo naravo, pa tudi človekovo kulturo, ki jih obdaja. Zgolj osvajanje vrhov

je le posebna oblika porabništva: čim več in s čim manj truda. Nam se na žalost tej zahodnjaški miselnosti ni uspelo izogniti: gore, ki smo jih obiskali, smo prelistali, ne pa tudi prebrali. Pa kaj hočemo: prvega čaka družina, drugega nedokončana košnja, tretjemu šef ni odobril dovolj dopusta, četrti je pa sam šef in se boji, da mu bo njegova čreda »zafurala« fabriko, če se ne vrne pravočasno. Četudi smo bili v krajih, kjer je čas včasih popolnoma nepomembna kategorija, smo ostali ujetniki svojih vsakodnevnih, za nas včasih tako pomembnih, v resnici in iz druge perspektive pa skoraj brezpredmetnih zadolžitvev.

TURČIN

Da, Eda Torkarja bomo razočarali, ker nas je letalo v dobri uri preneslo v vročo Makedonijo, kjer nas je že čakal najet kombi, s katerim smo se še isti večer pripeljali visoko pod Šar planino.

Pot na Titov vrh (Turčin) je bila poslana z mehkiimi blazinami cvetnic in čeprav smo vsi nekoliko domači v botaniki, smo zelo pogrešali kakšnega njenega pravega posvečenca, da bi nam odprl vrata v to čudovito svetišče. Tako pa nam je preostalo, da smo fotografirali in ugibali, vmes pa občudovali iskrive konjičke, prisluhnili žvižgom pastirjev in laježu šarplanincev.

Ko se je proti popoldnevu poslabšalo vreme in je nebo z zamolklim grmenjem izražalo svoje nezadovoljstvo, so tudi cvetoče livade izgubile svoj lesk, konji in ovce so se umaknili nižje, pred nami je bila samo še slabo nakazana pot in stolp na vrhu gore, ki se je z meglo šel skrivalnice. Spust z gore je bil beg pred nevihto, ki se je sicer razbesnela drugje, nas pa prikrajšala za lepe razglede in počitek. Končalo se je pri pastirskih stajah in renčočih šarplanincih, ki niso dovolili, da bi se približali planšarskim kočam in poprosili za mleko. Zadovoljiti smo se morali s hladno snežnico, ki v številnih potočkih izpod vrhov dere v dolino.

Tetovo, Prizren in Dečani so si prav gotovo zelo različna mesta. Če pa jih spoznaš zgolj bežno, med vožnjo in s kratkimi postanki za nabavo najnujnejšega, ti ostane v spominu predvsem to, kar jim je skupno: ulice, polne ljudi, konjskih vpreg in avtomobilov; hiše, ki se podirajo ali pa še niso dograjene; možakarji z belimi kapicami in žene z rutami in plašči; moderna blagovnica ob skromni kuči; v pisano nošo oblečena starka in mladi fantje, ki povprašujejo, po koliko je marka v

Karanfili, po videzu nam zelo domače gore

Sloveniji; prazen koš za smeti in z najrazličnejšimi odpadki postlani pločniki; nadah orient s primesjo zahoda; mošeja, pravoslavni samostan in katoliška cerkev; mešanica ras, narodov in ver. Kdo je močnejši, kdo je domačin in kdo prišlek, kdo se počuti tujca in kdo se umika drugim? V prvem trenutku začutiš osuplost, morda tudi odpor, počasi začenjaš dojemati in tolerirati. Vse je relativno. Mar se ti ni upirala tudi švicarska čistoča in popolnost? S sodbo bo treba počakati.

Manastir Visoki Dečani skoraj ne sodi več v ta opis, čeprav je lokacijsko v njem. S freskami popisana Stara in Nova zaveza, sarkofagi veljakov in patriarhov. Pol ure ni dovolj, da bi se lahko uživali v srbsko zgodovino. Pomagam si z Andrejem Tarkovskim in njegovim Rubljovom in si domišljam, da mi je čas, ko so te umetnine nastajale, nekoliko bližji in nekoliko bolj domač. »Eto, tako,« je zaključil tamkajšnji menih, ki smo ga zaprosili za kratko predstavitev. Zunaj pa je bilo toplo sonce in natura je premagovala kulturo. Vleklo nas je čim višje, v hribe.

DEROVICA

Cesta, ki je z vsakim kilometrom postajala slabša in je zaslužila zgolj še ime malo boljše traktorske vlake, je drzno preskačevala Kožnjarsko Bistrico. Zdaj na levem, zdaj na desnem bregu je korajžno premagovala nadmorsko višino. Naš kombi na njej ni ravno užival, bolelo ga je od

spodaj in od strani, mi pa smo držali pesti in navijali za šoferja. Ko je že kazalo, da bo kombijevega potrpljenja konec, se je pot razlezla v široko, s prodom zasuto dolino, zatrep, ki so ga podaljševali stranski pritoki in jarki. Pred nami so se odpirale gore. Čeprav nismo bili ravno tam, kjer bi po karti in po na njej vrisani poti morali biti, smo že zaradi na redko ob poti posejanih markacij vedeli, da smo v pripravnem izhodišču.

Vreme je bilo lepo, ura pa še ne dovolj kasna, da se ne bi lotili najvišjega vrha jugoslovanskega dela Prokletij—Đerovice. Hlad smrekovo-jelovega gozda nam je po vroči vožnji dobro del. Jelka je počasi začela izginjati, smreka je dobila družbo bora-molike, ki je na robu pobočja ostajal vedno bolj osamljen. Začenjali so se prostrani planinski pašniki in pastirska naselja.

Na poti smo začeli srečevati otroke. Sprva so bili plašni in zadržani, pa tudi veliko jih ni bilo. V naših nahrbtnikih je bilo sicer bolj malo sladkarij, pa vseeno so nas vprašujoči, proseči pogledi prepričali in razdelili smo medje, kar smo imeli. Toda otrok je bilo vedno več. Z vseh bregov so se zgrinjali na našo pot. Proseče, skoraj mile poglede so zamenjali vse pogostejši in vse glasnejši klici: »Daj bonbona! Daj čokolado! Daj sliko!« Naši odgovori so bili sprva strpni, tolažilni, kasneje pa so postajali nervozni. Tudi otroci, ki niso dobili, kar so prosili, so izgubili potrpljenje. Postajali so nasilni, cukali so nas za obleko in segali v žepe. Kar se da smo pospešili korak in se prebijali med zasledujočo gručo madeži. Bilo nam je ne-

prijetno, vedeli pa smo, da bi njihovim željam le težka ustregli.

Ali ni to moledovanje vendarle defekt v njihovi prislovični otroški nedolžnosti? Od kje se je prikradel v to z naravo tako zlito življenje? Kdo ve.

Na planoti nad planšarijami se nam je odprl pogled na precej nižjo planinsko kočo v Pločicah, ki stoji nad zatrepom Ločanske Bistrice. Koča je zaprta, ključ pa, vsaj tako piše v redki literaturi o teh gorah, dobite na sedežu planinskega društva Peč. Nas seveda spust do koče ni zanimal, pred nami je bila že Đerovica.

Čez melišče in po precej skrotastem, a skoraj do vrha s travno rušo poraslem grebenu je bila pot v pozno popoldanskem soncu prav prijetna, vrh pa lepo razgledišče. Na vzhod se odpira ravna Metohija, na zahod gorata Albanija, tik pod nami pa sta modrili očesci Velikega in Malega Đerovičkovega jezera. Nad njima in po s potočki prepredeni dolinici smo se ob povratku zopet bližali pastirskim prebivališčem, ki bi se jim sicer srčno radi izognili, a pot je neusmiljeno zavila prav v njihovo sredo. Ob vragolijah kozje družinice smo se zabavali, ko pa so nas obkrožili otroci, nam je ponovno postalo neprijetno. Spet so bila ista vprašanja in isti odgovori. Naš beg se je končal pri zadnjih katunih, kjer smo si že gor grede izprosil mleka. Čeprav so nas Albanke slabo razumele, nas je mleko vendarle čakalo. Nalili smo ga v izpraznjene čutare in povprašali za plačilo. Starka, ki nam je pomagala vlivati mleko, je samo odkimala, eden izmed otrok, ki so nas radovedno obkrožili, pa ni dosti pomišljal in je pograbil bankovec, ki smo ga ponujali.

»Bodite kakor otroci, zakaj njih je nebesko kraljestvo!«

BJELUHA

Večer v zatrepu doline je bil miren, topel in zvezdnat. Pesem ob tabornem ognju se ni razživela, premagovala jo je utrujenost. Plegli smo pod smreke in jelke. Pogled navzgor, skozi preredčen sklep drevesnih krošenj v zveznatno nebo, je pomirjal. Telo je potešeno, prijetno utrujeno. Misli se razblinjajo kot zvezdni utrinki, dokler ne obmirujejo v sozvočju z mirujočo okolico. Dogodki in dejanja, ki mučijo telo in postavljajo vedno nova vprašanja, so popolnoma izgubili svojo težo. Pozabljena je preteklost, njene redke zmage in številni porazi, pozabljena so razočaranja in neuresničeni upi. Prihodnost, ki je morda obetajoča, še verjetneje pa zastrašujoča, je daleč in neverjetna. Si, pa vendar te ni. Speči ali zasanjani tovariši, krošnje dreves in zvezdnato nebo. Telo, olajšano zemeljske teže in skrbi. Trenutek večnosti.

Kmalu je jutro in začenja se nov dan. Z vso svojo težo. Zvezdni utrinek je samo hip, ki ga uloviš — ali pa tudi ne.

V Peči smo zaman postajali pred skromno hišico, v kateri je sedež planinskega društva. To društvo je že leta 1966 pripravilo lično planinsko karto Prokletij z dodatnimi informacijami o vrhovih, poteh in kočah. Domačini, ki smo jih povprašali, so nam odgovorili, da je na društvu odprto le v popoldanskih urah. Ker nismo imeli časa, da bi počakali, nam ni preostalo drugega, kot da ostanemo brez karte in informacij. Kratko potepanje po Peči je samo še utrdilo podobo kosovskih mest. Modern center in orientalska čaršija sta tipični njihovi skrajnosti. V Pečki patriarhiji nam je mlada samostanska sestra podrobno razložila njen nastanek, zgodovino in pomen za Srbsko pravoslavno cerkev. V svoji razlagi je bila tako prepričljiva, da so nekateri naši fantje postali kar navdušeni nad pravoslavljem (ali pa samo nad mlado nuno, to je težko reči).

Najkrajša pot iz Peči v Črno goro pelje prek prelaza Čakor. Cesta je sicer ozka in makadamska, a slikovita, posebno del okoli Bjeluhe, kjer se na levi odpira pogled na prostrane iglaste gozdove Babine gore. Bjeluha je tudi izhodišče za številne vrhove, kot so Žuti kamen, Nedžinat, Starac, Bogdaš, ki so silno zanimivi, a smo jih v veliki želji po tistem pravem, alpskem delu Prokletij zanemarili.

Zatorej čimprej navzdol, v Murino, Plav in Gusinje! Čeprav sta Plav in Gusinje s svojima nadmorskima višinama tipični gorski naselji, jima široka ravnica iz rečnih nanosov, bližina morja in visoke poletne temperature pridajajo bolj nižinski značaj. Plav z jezerom je turistično privlačnejši, to se pozna tudi na njegovi podobi, v kateri izstopajo nekatere sodobno grajene stavbe. V Gusinju prihaja bolj do izraza za obe naselji tipična stavbena arhitektura s hišami, ki imajo značilne ganke.

KARANFILI

V Gusinju smo na postaji milice poizvedeli za pravila igre za hojo v tem obmejnem gorovju. Policista sta bila prijazna in zvedeli smo, da večjih težav ne bo, paziti pa bomo morali, da ne zaidemo v obmejni pas, ki je — odvisno od terena — različno širok. Poleg tega pa so v koči v Grbaji tudi beograjski planinci, ki so dobri poznavalci tega dela Prokletij. Pot v dolino Črne Dolje je sicer komajda primerna za naš kombi, a ker je v teh dneh preizkušal že precej podobnih poti, smo mu tudi tokrat zaupali. Na poti smo pobrali še graničarsko patroljo, ki je imela isto pot. Sestavljala sta jo Slovenca, ki sta nam količino informacij o predelu, kamor se odpravljamo, še povečala. Planinci iz Beograda so nas pristrčno sprejeli. Obljubili so nam prenočišče, hrano, opise poti.

Pogorje Brada v Prokletijah (nekateri ga imenujejo tudi Karanfili) je zaradi prevla-

dujoče karbonatne matične podlage nam, v apnenčastih Alpah rojenim planincem, zelo domače. Pogled z razglednega vrha Volušnica na levem bregu doline nas je prepričal, da stojimo pred mogočnim masivom, ki zasluži vse spoštovanje. Strme stene, ostri grebeni, s snegom zapolnjeni ozebniki, velike relativne višinske razlike, vse je podobno kot doma v Alpah.

V še toplem poslavljaljočem se soncu smo le stežka zapuščali travnata pobočja planine in se spustili h koči v Grbaji. Pri njej smo našli še celo to, kar smo na Šari tako pogrešali — svečenika pisanih planinskih livad v velikem formatu — slovenska botanika, ki sta vneto nabirala floro za nadomestno svetišče (herbarij) ljubljanske Univerze. Potešila sta našo radovednost z nekaterimi botaničnimi podatki, še bolj pa z nasveti in opisom poti, ki nas bo čakala jutri. Strmo snežišče proti grebenu, ki je bilo z Volušnice videti kaj neprijetno, je po njunem opisu dobilo našemu planinskemu znanju in opremi ustrezno podobo.

Že pozno v noč so nas gostoljubni beograjski planinci, med katerimi je eden prav željno lovil slovenske besede, da bo čimprej lahko bral Kocbeka in Zupana v izvirniku, pogostili z okusno boranijo in kozarčkom lozovače. Verjemite, slovenskega sindroma v planinah zagotovo ni.

Noč je bila topla in zvezdnata, podobna tisti pod Đerovico. Polegli smo po bližnjem travniku, polni pričakovanj jutrišnjega vzpona. Na žalost pa naše drobovje ni bilo tako spokojno kot nebo nad nami. Če je Gospod Bog svoje vsevidno oko tisto noč vrget tudi na košenico nad kočo v Grbaji, se je lahko prijetno zabaval. Vedno znova se je katera izmed v vrečo zavitih postav dvignila in odbrzela nekoliko proč, počepnila ali se skrčila in se potem vsa opotekajoča spravila nazaj v vrečo. Nobe-nih trenutkov večnosti, nasprotno, ljudje z vso svojo nemočjo pred procesi lastnega telesa. Tudi ta navidez tako popoln stroj te lahko izda, ko si to najmanj želiš ali pričakuješ.

Zjutraj je bil velik del naše odprave v kaj klavrnem stanju. Če bi bili zlobni, bi komentirali, da je bila to beograjska subverzija, saj smo za naše težave obtoževali tudi boranijo, vendar je veliko pravičnejši komentar, da tudi najboljši namen včasih povzroči več škode kot koristi.

VELIKI VRH

Vreme pa je bilo prekrasno in gore pred nami mikavne, da le kaj. Nihče ni pomišljal o kapitulaciji. Res, skozi nizko bukovje, ki mu je le tu in tam delal družbo redek bor (munika) in po strmih gruščnatem pobočju, ki je bilo na našo srečo dolgo v senci, smo se na prostrano snežišče pod glavnim grebenom vlekli kot izmučeni tifusarji. Skoraj vsak

trenutek je bil kateri izmed nas v bukovju ali za skalo, toda nekako smo se le prebili na greben in po jugovzhodni, ropjanski strani prisopihali najprej na vrh Maja Bals, nato pa še na sosednji, nekoliko višji Maja Gurt e Zjarmit, ki mu pravijo tudi Velik vrh. Na vrhu sta posebno pohvalo zaslužili naši dekleti, ki so ju trebušne težave najmočnejše pestile, a sta trmasto, brez pritožb vztrajali do cilja.

Pred nami se je odpiralo obsežno prole-tijsko gorovje in priznati smo morali, da je njegov najmočnejši del na žalost v Albaniji. Obljubili smo, da ga nekoč, ko se »vremena Albancem zjasnijo«, tudi obiščemo.

Spust je bil vroč, pa vendar veliko lažji in spodbudnejši kot vzpon, saj je ministr-stvo za notranje zadeve položaj v našem drobovju nekoliko stabiliziralo. Vračali smo se skozi čudovito naravno okno Šuplja vrata v dolino Ljubokuča. Na naši levi se je dvigal alpinistično markantni Očnjak, pod oknom pa so nas pozdravile cvetoče wulfenije. Vroče sonce in razbeljeni grušč, ki so ju le tu in tam blažili ostanki gozda, pa sta nas vsem lepotam navkljub vedno bolj izžemala in h koči smo se vrnili v podobnem stanju, kot smo odšli — precej klavrnji. V senci kože smo se odžejali in opomogli, se kmalu poslovlili od gostoljub-nih Beograjčanov (boranije seveda nismo omenjali) in se odpeljali v Gusinje. Zamikalo nas je jezerce, ki leži v sosednji dolini Ropojana že čisto na državni meji in katerega košček smo občudovali z Ve-likega vrha.

Graničarji v vasi Vusanje nas sprva niso najbolje razumeli, potem smo se pa le dogovorili. Vojak, ki je nadomeščal komandirja, nam je za spremstvo poskrbel dva tovariša, za vsak primer, da ne bi imeli težav s patroljo, ki je nekje na poti.

Kolovoz, ki pelje po dolini, sicer komaj dopušča avtomobilski prevoz, kljub temu pa peš hojo začnemo šele dober kilometer pred jezerom. To leži globoko pod pobočji Brade, ki so večinoma gola, le v dnu porasla z bukovjem in borom. Na nasprotni, desni strani doline se dvigujejo prav tako apnenčasti in zakraseli Beliči z mejnim vrhom Maja Rosit. Jezero, ki ima zelo zapleteno albansko ime Ličine Gestars, je v poletnih mesecih zelo vab-ljivo za kopalce. Čeprav leži ujetu med visoke stene in sonce le s težavo najde pot do njega, se njene vode dodobra se-grejejo, včasih pa celo presahne. Če bi ležalo nekaj tisoč kilometrov severneje, bi do njega verjetno pripeljala asfaltirana cesta, meja pa tudi ne bi bila večji problem in bi se obiskovalci brez strahu in brez spremstva sprehajali po njegovih breg-ovih. Vprašanje pa je, če bi bila tedaj njegova gladina še tako čista in bistra in če bi, objeto v asfalt in hotele, tudi tako mikavno vabilo, kot zdaj, ko sta bila v

Maja Gruk e Hapt (2625 m)

popoldanskem soncu njegova edina kopalca vojaka-graničarja. Kakorkoli že, nam je kopel nadvse prijala, našima spremljevalcema pa tudi, saj sta se pridružila tovarišema na nasprotnem bregu.

Ker je sonce kmalu zgrešilo ozko dolino, smo ta prijeten kraj zapustili hitreje, kot smo mislili. Poslovili smo se tudi od vrha Maja Rosit, ki nas je s svojo kupolo vabil, a je zanj zmanjkalo volje in energije.

LJUBAN

Po postanku v Plavu, ki je ta nedeljski večer oživel podobno, kot ob večerih oživijo vsa južna naselja, smo se že precej utrujeni odpeljali prek Andrijevice na sedlo Trešnjevik, kjer smo kar ob cesti pospali. Zjutraj so nas od daleč nasmejani pozdravili Komovi. Po gozdni poti smo se jim približali vse do Štavna. Med številnimi, skoraj enako visokimi vrhovi smo se odločili za tistega, o katerem piše, da je najvišji — Kom Kučki. Mogočne, iznad planote dvigajoče se ostro ošiljene glave bi bile prav vse vredne obiska, a kaj, ko so bila naša telesa zaradi prebavnih težav prejšnjega dne precej oslABLJENA, časa, da bi se kakšen dan pod njimi odpočili, pa si nismo vzeli. Zato smo tudi temu impozantnemu pogorju ostali veliki dolžniki.

Po konjski stezi smo skozi visokogorski bukov gozd krenili proti sosednji planini Ljuban, nato pa se, ko je gozd prekinilo balvanasto povirje potoka Ljubašnice, povzpeli v prostrano uvalo Međukomlje, ki

jo s treh strani obdajajo naježeni, razdrapani vrhovi z obsežnimi melišči. Sprva so nam delali družbo še posamezni borovci (munika), višje pa smo stopali po blazinastih alpskih livadah. Šele ko smo zapustili dolino in zavili proti našemu vrhu, je vegetacija postajala vse revnejša in le najtrdozratnejše vrste so še kljubovale nemirnim meliščem. Po njih in po močno razdrapanem in krušljivem grebenu smo prilezli na vrh. Razgled z njega ob čistem, podeževnem vremenu mora biti krasen, naš pa je bil zaradi mrča močno okrnjen. Prednjačile so albanske gore, Durmitor na severni strani pa smo lahko le slutili. Čeprav smo si želeli tudi na Vasojevički Kom, so nas obsežna melišča na povratku zdelala ravno toliko, da zanj med nami ni bilo več pravega navdušenja. Raje smo se v senci bukovja nekoliko odpočili in vsak zase, a skoraj soglasno sklenili, naj bo hribolazenja dovolj.

Kar je sledilo, je bilo samo še turistično popotovanje — prek Kolašina po dolini Morače v Titograd in naprej v Cetinje. Lovčen, na katerega smo se pripeljali in ne povzpeli, kot se planincu spodobi, z razgledi ni bil radodaren, kamnita krajina, ki nas je spremljala vse do Boke Kotorske, pa je zbujala odpor in obenem občudovanje do tistih, ki v njej vztrajajo kljub vročini, suši, revni zemlji in burji. Precej umazano morje v Tivtu se ni moglo primerjati s kopeljo pod prokletjskimi vrhovi in kar veseli smo bili, ko se je letalo odlepilo od vročih črnogorskih tal.

Ko smo skozi njegova okenca ugledali pokrajino z zelenimi gozdovi in obdela-

nimi polji in ko so nam stevardese povedale, da je temperatura za dobrih deset stopinj nižja, smo vedeli, da smo doma.

EKSOTIKA

Gore na jugoslovanskem jugu so za nas že skoraj eksotika. Seveda se ne morejo primerjati z velikimi gorstvi sveta, kamor slovenska noga prav tako vse pogosteje zahaja, morda pa so prva stopnička na poti nanje. Svet, kamor stopamo, nam je dokaj tuj, navade in običaji ljudi, ki ga poseljujejo, pa marsikdaj nerazumljivi. Morda je prvi vtis celo podcenjujoč in potrebnja je precejšnja mera strpnosti, da spoznaš, da ima tukajšnji življel globoke korenine, ki jih je kljub vse večjim vplivom zaenkrat še uspel ohraniti. Prenašati v ta svet naš način življenja in naše navade bi bil nesmisel. Veliko pametneje je, da se poskušamo v tukajšnje navade in običaje čimbolj vživeti in jih z razumevanjem in strpnostjo tudi sprejemati, saj so sestavni del tega, kar skupaj z dokaj neokrnjeno naravo tem goram daje poseben čar.

Če je v naših gorah planinec že skoraj njihov sestavni del, domačin in pastir pa prava redkost, je tu ravno obratno. Kot planinec imaš zato v teh krajih drugačen občutek, saj nisi eden izmed množice, temveč skoraj posebnost. Domačini te kot takega tudi sprejemajo. Če se jim odpreš in približaš, ti zagotovo ponudijo gostoljubje.

Prostranstva omogočajo poljubno dolge in poljubno zahtevne ture. Pokrajina z ljudmi vred te navdaja s spokojnostjo, drugačnost pomirja in omamlja, zoriš za pozabljenje in brezčasje. Ker pa si rojen in vzgojen v drugačni kulturi, te prej ali slej zagradi domotožje, mir in neokrnjena narava ti začenjata presedati, zaželiš si hrupa, mest, domačega okolja. Takrat zbežiš nazaj, od koder si prišel.

V naglici vsakdanjega življenja pa se ponovno spomniš teh planin in v tebi se vžge plamen nostalgije — želiš po koščku sveta, kjer ni kopičenja informacij, poročil o strahotah, vojnah in boleznih, ki ne pozna zahteve po uspehu za vsako ceno in ki so mu tuji pojmi moderne postindustrijske dobe. Zaželiš si nazaj, pa četudi le za teden dni. Saj veš, da svojim problemom ne moreš uiti, lahko jih le za nekaj časa pozabiš. Želiš uloviti vsaj nekaj trenutkov večnosti.

Sodobni človek vedno teže shaja brez poživil vseh vrst. Gore so med njimi morda najžlahtnejše in prizadevati si moramo, da jih ohranimo čimbolj neokrnjene. Tudi naše, jugoslovanske, bo človek s svojim silnim pohlepom po obvladovanju narave prej ali slej načel in jih podredil svojim koristim. Toda potem ne bodo več tako privlačne in eksotične.

Do takrat pa Prokletije vabijo.

Z MOTORJEM GRE HITREJE KOT PEŠ

S TORIJEM PO PRIMORSKEM HRIBOVJU

MIRAN PRIBOŽIČ

Slovensko planinsko transverzalo od Maribora do Ankarana verjetno vsi poznate. Potem vam je tudi znano, kako duhamorno je peš kolovratiti po primorskih hribih, obenem pa tudi zanimivo. Razno-likost pokrajine je to, kar planinca vleče, da obišče ta primorski del transverzale.

Po transverzali hodim že celo desetletje. Dokaj hitro sem obredel Alpe, potem pa še vse druge hribe, ki so na transverzali, nekako do primorskega hribovja. Tu pa se mi je zataknilo. Res je, da bi to transverzalo končal že dosti prej, vendar ne hodim v gore zaradi žigov. To sem kmalu spoznal, ko sem užival v lepotah naših gora. Res pa je tudi to, da sem mnogokrat dnevnik transverzale pozabil doma ali pa se nisem spomnil, da bi žigosal v knjižico in sem si dejal: saj bom še kdaj šel na ta hrib ali pa v to kočo.

Odločil sem se, da se odpravim še tja, kamor se že nekaj časa odpravljam — na Primorsko. Za cilj sem si zastavil, da tokrat »pokasiram« kontrolne točke od Ankara do Postojne, in sicer v dveh dneh s spanjem na Slavniku. Peš bi mi to seveda kaj težko uspelo, zato sem se odločil za nekaj novega. Na pot sem se podal s torijem. Za vse tiste, ki ga ne poznate, naj ga na kratko predstavim. To je majhen, prikupen motorček s Tomosovim avtomatik motorjem, konstruktor pa je Toni Rifelj; motor je mogoče kupiti skoraj v vsaki večji trgovini v različnih izvedbah. Na tej poti bi mi sicer bolj koristila kros izvedba, vendar takrat, ko sem ga kupoval, še ni obstajala taka izvedba. Ta motorček je predviden za mestno vožnjo, se pravi za krajše razdalje. Kako se obnaša na daljši poti, sem že preizkusil, ko sem se z njim podal na morje in imel kar nekaj problemov, predvsem s pregretjem. Še več in pogosteje bi jih imel, pa sem imel srečo, da naju je vso pot pral dež. Če ne za drugo, je bilo vsaj za izdatnejše hlajenje motorja poskrbljeno.

Tokrat me je zanimalo, kako se bo motor obnašal na gorski vožnji. Da ga ne bi prehitro utrudil, sva se do Kopra pripeljala z jutranjim brzcom. S seboj sem imel v majhnem nahrbtniku le najpotrebnejše in od tega najpotrebnejšega je bila vsaj polovica za torija — rezervni deli in različni ključki ter izvijači.